

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№10
2025

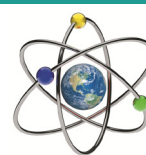
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

PSIXOLOGIYA YO'NALISHI

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 107 sahifa,
1-oktyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapiirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

ICHKI ISHLAR ORGANLARI XODIMLARIDA SUITSIDAL XULQ-ATVORNI KAMAYTIRISHDA PSIXOKORREKSIYA DASTURLARINING SAMARADORLIGI VA IJTIMOY AHAMIYATI.....	8
Tursunova Ozoda Abdullayevna	
O'ZBEKISTONNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASI: FUQAROLIK JAMIYATI.....	14
Abdikadirov Umidjon Ruzbayevich	
TALABALARDA KASBIY MOTIVATSIYANI RIVOJLANTIRISHNING PSIXODIAGNOSTIKASI VA PSIXOKORREKSIYASI	18
Ayakulov Ulug'bek Abdug'affor o'g'li	
TALABALARDA LIDERLIK XUSUSIYATINING NAMOYON BO'LISHINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLARI.....	22
Sobitova Shaxnoza Shokir qizi	
O'SMIRLARDA TURLI XIL YOT G'OYALARGA BERILISHNING AYRIM IJTIMOY-PSIXOLOGIK MASALALARI	27
Tulyaganova G.O.	
IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLARDAGI O'QUVCHILARNING O'QUV MOTIVATSIYASI VA STRESS DARAJASI MUNOSABATI.....	31
Xodjayeva Dilnovoz Djumoyevna	
OILA-TURMUSH DOIRASIDAGI VOYAGA YETMAGANLAR ORASIDA JINOYATLARNING KELIB CHIQISHIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI SHAXSNING HULQ-ATVORIDAGI XUSUSIYATLARI	36
Bo'riyeva Mahbuba Shavkatovna	
PSIXOGISTALOGIYANING YANGI YO'NALISH SIFATIDA YUZAGA KELISHI ZARURATI VA ILMIY ASOSLARI	41
Azimov.J.S., Melibayeva R.N.	
KONSTRUKTIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA LIDERLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH.....	44
Kurbonova Mushtariybegim Baxtiyorjon qizi	
BO'LAJAK KASB TA'LIMI O'QITUVCHILARIDA KASBIY IDENTIFIKATSIYANI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	47
Kurbonov Munis Umirbekovich	
BOLALARDA KOGNITIV JARAYONNING RIVOJLANISHI.....	52
Raxmonova Shaxrizoda Laziz qizi	
SUN'IY INTELLEKT VOSITALARINING TURLARI VA YOSHLARNING PSIXOLOGIK BARQARORLIK XUSUSIYATLARIGA TA'SIRI	56
Ismailov Avazbek Axadjon o'g'li	
PROFIL ORTIDAGI "MEN" RAQAMLI SHAXSIYAT VA UNING PSIXOLOGIK OQIBATLARI.....	60
Azizova Shodiya Utkur qizi, Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	
OILA HAYOTIDA AYOLNING IJTIMOY ROL IDENTIFIKATSIYASI: PSIXOLOGIK TAHLIL.....	63
Xujayeva Zarnigor Muzaffar qizi	
YOSH MUTAXASSISLARINING KASBIY MOSLASHUV MEXANIZMLARI	68
Shodiyeva Rayhon Saydullayevna	
SALBIY EMOTSIONAL KECHINMALARNING SHAXSLARARO MUNOSABATLARGA TA'SIRI	75
Mirabdullayeva Sh. A.	
GLOBALLASHUVNING SHAXS SHAKLLANISHIGA TA'SIRINING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.....	79
Raxmatova Zamira Baxtiyorovna	

ВЛИЯНИЕ СТИЛЕЙ ПРИВЯЗАННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ НА ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ПРАКТИКИ И ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ С ДЕТЬМИ.....	83
Шомуродова Махфуза Аслитдиновна	
BO'LAJAK MUTAXASSISLARNING KASBIY DINAMIK RIVOJLANISHIDA SHAXS IJTIMOYILASHUVI VA ADAPTIV INTELLEKT MUAMMOSI.....	88
Tuychiyeva Saodat Melikuziyevna	
LOGOTERAPIYA USULIDA PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISH.....	93
Narziqulova Gulrux Axrorovna	
O'ZINI O'ZI TUSHUNISH TUSHUNCHASINING PSIXOLOGIK TALQINI	98
Mahmudov Abdurasul	
ICHKI LOKUS NAZORATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI O'QUVCHILARDA MUVAFFAQIYAT MOTIVATSIYASINI KUCHAYTIRISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI	102
Karimov Sherzod Abdurasulovich	

LOGOTERAPIYA USULIDA PSIXOLOGIK XIZMAT KO'RSATISH

Narziqulova Gulrux Axrorovna

Samarqand shahar "INSON" markazi bolalar psixologi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Viktor Frankl tomonidan ishlab chiqilgan logoterapiya usulining zamonaviy psixologik xizmat ko'rsatish tizimidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Logoterapiya inson hayotining ma'nosini topish orqali ruhiy muvozanatni tiklashga, depressiya va ekzistensial inqirozlarni yengishga yordam beruvchi samarali yo'nalish sifatida ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda logoterapiyaning asosiy prinsiplari – erkin iroda, ma'no topish istagi va hayotga mas'uliyatli yondashuv kabi g'oyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu usulning individual va guruh psixologik maslahatlarda, stressni kamaytirish, kasallikni qabul qilish va hayot sifati bilan bog'liq muammolarni hal etishda qo'llanish tajribalari keltiriladi. Maqola natijalari logoterapiya usulining psixologik xizmat amaliyotida insonning ruhiy salomatligini tiklashda va hayotga ijobiy qarashni shakllantirishda muhim vosita ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: logoterapiya, psixologik xizmat, Viktor Frankl, ekzistensial inqiroz, ma'no topish, ruhiy salomatlik, psixoterapiya, ma'noga yo'naltirilgan yondashuv, stressni yengish, depressiyani kamaytirish.

Abstract: This article analyzes the role and significance of Viktor Frankl's logotherapy method in the modern system of psychological counseling and support. Logotherapy is examined as an effective approach that helps restore mental balance, overcome depression and existential crises through the discovery of meaning in life. The study explores the main principles of logotherapy—freedom of will, the will to meaning, and a responsible attitude toward life. Furthermore, examples of its application in individual and group counseling, stress reduction, acceptance of illness, and improvement of life quality are provided. The findings demonstrate that logotherapy serves as an important tool in psychological practice for restoring mental well-being and fostering a positive outlook on life.

Key words: logotherapy, psychological counseling, Viktor Frankl, existential crisis, meaning of life, mental health, psychotherapy, meaning-oriented approach, stress management, depression reduction.

Аннотация: В статье анализируется место и значение метода логотерапии, разработанного Виктором Франклом, в современной системе психологической помощи. Логотерапия рассматривается как эффективное направление, способствующее восстановлению психического равновесия, преодолению депрессии и экзистенциальных кризисов через поиск смысла жизни. В исследовании анализируются основные принципы логотерапии — свобода воли, стремление к смыслу и ответственное отношение к жизни. Также приводятся примеры применения данного метода в индивидуальном и групповом консультировании, в работе по снижению уровня стресса, принятию болезни и решению проблем, связанных с качеством жизни. Результаты статьи показывают, что метод логотерапии является важным инструментом в практике психологической помощи для восстановления психического здоровья и формирования позитивного отношения к жизни.

Ключевые слова: логотерапия, психологическая помощь, Виктор Франкл, экзистенциальный кризис, поиск смысла, психическое здоровье, психотерапия, смыслоориентированный подход, преодоление стресса, снижение депрессии.

KIRISH

Logoterapiya Viktor Frankl tomonidan ishlab chiqilgan, uzoq vaqtdan beri mavjud bo'lgan psixoterapevtik yondashuvdir. Logoterapiyaning harakatlantiruvchi kuchi — odamlarni ma'no izlashga eng ko'p turtki bo'ladigan g'oya bo'lib, hayotning ma'nosi bizning ongimizdagi eng katta savol va psixikamizdagi eng katta stress ekanligini ko'rsatadi. Logoterapiyaning asosiy g'oyasi shundan iboratki, "ma'noning etishmasligi stress va tashvishning asosiy manbaidir va logoterapiya bemorlarga hayotning mazmuniga erishishga yordam beradi".

Boshqacha qilib aytganda, logoterapiya — bu ma'noning etishmasligi ruhiy salomatlik bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqaradigan va shu sababli odamlarga o'z muammolarini hal qilish uchun ma'no topishga yordam beradigan psixoterapiyaning bir turidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Logoterapiya — bu insonning hayotidagi ma'noni izlashga qaratilgan psixoterapevtik yo'nalish bo'lib, uni avstriyalik psixiatr va faylasuf Viktor E. Frankl XX asrning o'rtalarida ishlab chiqqan. Unga ko'ra, insonning asosiy ichki ehtiyoji bu lazzat yoki kuch emas, balki ma'no topish istagidir. Frankl o'zining "Man's Search for Meaning" asarida kontslager tajribasidan kelib chiqib, og'ir sharoitlarda ham inson hayotga ma'no bera olishi mumkinligini ta'kidlaydi [1]. Ushbu nazariya keyinchalik zamonaviy psixologik xizmatda ekzistensial inqirozlarni yengish vositasi sifatida keng qo'llanila boshlandi.

Franklning logoterapiya modeli uch asosiy tamoyilga tayanadi: erkin iroda, ma'no topish istagi, va hayotga ma'noli yondashuv. Bu yondashuv insonni passiv ob'ekt sifatida emas, balki o'z taqdirini ongli ravishda belgilovchi faol mavjudot sifatida talqin etadi [2]. Shu boisdan, logoterapiya insoniy qadr-qimmat, mas'uliyat va irodani rivojlantirishga qaratilgan.

A. Bathyany logoterapiya va ekzistensial tahlilning zamonaviy talqinlarini tahlil qilar ekan, uni insonning ruhiy salomatligini mustahkamlashda muhim konsepsiya sifatida baholaydi. Unga ko'ra, logoterapiya depressiya, stress, ma'nosizlik hissi ("ekzistensial vakuum") kabi holatlarda psixologik yordamning eng samarali shakllaridan biridir [3]. Bu yondashuvning samaradorligi talaba yoshlarda, surunkali kasallikka chalingan bemorlarda va travma holatlarida olib borilgan tadqiqotlar bilan isbotlangan [4].

E. Lukas logoterapiyani amaliy psixologiyada qo'llash bo'yicha izchil metodik yondashuvlarni ishlab chiqqan. U logoterapiyani klinik amaliyotga moslashtirish jarayonida paradoksal niyat, derefleksiya va Sokratik dialog texnikalarini asoslab bergan [5]. Ushbu texnikalar orqali psixolog klientni simptomlardan ma'noga yo'naltiradi, bu esa shaxsning o'z-o'zini anglash va ruhiy barqarorlikka erishishiga yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlar logoterapiya usulining psixologik xizmat ko'rsatish tizimida ijobiy natijalar berayotganini ko'rsatmoqda. K. Schulenberg va J. Hutzell logoterapiya asosidagi maslahat dasturlari insonda hayot ma'nosi, umid, va moslashuvchanlik hissini oshirishini aniqlagan [6]. Bu yondashuvning ustunligi shundaki, u nafaqat simptomlarni yengillashtiradi, balki insonning ruhiy hayotini chuqur transformatsiyaga olib keladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda logoterapiya usulining psixologik xizmat ko'rsatish jarayonidagi samaradorligini aniqlash maqsad qilingan. Shu boisdan metodologik asos sifatida Viktor Franklning ekzistensial-analitik yondashuvi va ma'noga yo'naltirilgan psixoterapiya tamoyillari tanlab olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Logoterapiya ekzistensial tahlil bilan ham chambarchas bog'liq (Frankl, 1958). Aslida ekzistensial tahlilni "logoterapiyaning falsafiy va ilmiy asosi, shuningdek, nazariyaning o'zining tarkibiy qismi sifatida tushunish mumkin". Ushbu maqsadlar uchun ekzistensial tahlil o'z mavjudligini tahlil qilishni anglatadi, bu tabiiy ravishda ma'no masalasiga olib keladi.

Logoterapiya Zigmund Freydning psixoanalizi va Alfred Adlarning individual psixologiyasi bilan bir qatorda Vena psixoterapiyasining uchinchi maktabi hisoblanadi. Logoterapiya odamlarni Freyd va Adler tomonidan aniqlangan "zavq irodasi" va "hokimiyat irodasi" emas, balki "ma'noga bo'lgan irodasi" bilan rag'batlantirish g'oyasi bilan belgilanadi.

Logoterapiya qisman Franklning boshqa tafakkur maktablariga nisbatan noroziligidan kelib chiqqan. Xususan, Frankl psixoanalizni haddan tashqari reduksionist deb hisoblardi, chunki u "metodik sabablarga ko'ra haqiqiy va o'z-o'zidan paydo bo'ladigan insoniy muloqotdan voz kechdi".

Boshqa tomondan, u Alfred Adler va individual psixologiyaga qo'shilmadi va odamlar "nafaqat o'zlarining mavjudligini tushunishga intiladilar, balki ular o'z hayotlarining mazmunini izlaydilar" deb ta'kidladi. Boshqacha qilib aytganda, Frankl psixoanalizda inson elementi yo'qligini va individual psixologiya ma'no masalasiga e'tibor bermasligini his qildi. Frankl uchun Vena psixoterapiyasining bu kamchiliklari uning logoterapiyasiga aylangan psixoterapiyaning yangi turini yaratishni taqozo etdi.

Logoterapiya psixoterapiyaga qarshi emas, balki faqat ma'noga e'tibor qaratadi. Logoterapevtlarning fikricha, ma'noning yo'qligi "bo'shliq, umidsizlik yoki umidsizlikka" olib kelishi mumkin, shuning uchun ular odamlarga "ijodiy qadriyatlar", "tajribaviy qadriyatlar" va "munosabatlar qadriyatlari" orqali ma'no topishga yordam berishga harakat qilishadi" (Amelie va Dattilio, 2013). Logoterapiyada qo'llaniladigan usullar bu vazifani ta'kidlaydi.

Ushbu usullardan ba'zilar paradoksal niyat, fikrlash va munosabatni o'zgartirishni o'z ichiga oladi. Paradoksal niyat ekspozitsiya terapiyasiga o'xshash usul bo'lib, mijoz o'z qo'rquvini engish uchun hazildan foydalanadi.

«O'z-o'zidan o'tish» ga asoslangan aks ettirish, nosog'lom diqqatni muammodan yanada mazmunli diqqat obyektiga yo'naltirishga harakat qiladi. Derefleksiya ko'pincha noto'g'ri nevrozlar uchun ishlatiladi, masalan, jinsiy kasalliklar.

Munosabatni o'zgartirish nafaqat fikrlar yoki xatti-harakatlarni emas, balki munosabatlarni o'zgartirishga qaratilgan. Ushbu uchta usulning barchasi logoterapiyaning ma'noga e'tibor qaratishini ta'kidlab, mijozlarga ularning hayotiga nima ma'no berishini va o'z navbatida nimaga e'tibor qaratishlari kerakligini aniqlashga yordam beradi.

Ko'pgina dastlabki psixoterapiyalarda bo'lgani kabi, logoterapiya ruhiy salomatlik buzilishlarini davolash uchun mustaqil ravishda ishlatilishi mumkin. Bundan tashqari, u ijobiy psixologiya kontekstida ruhiy salomatlik muammosi bo'lmagan odamlarga mazmunli hayot kechirishga va o'z navbatida yuqori farovonlikka erishishga yordam berish uchun ishlatilishi mumkin. Logoterapiya odamlarga turli xil stress omillarini engishga yordam berish uchun guruh yoki oilaviy terapiyada ham qo'llanilishi mumkin.

Logoterapiyaning ko'p qirraliligi zamonaviy ilovalarni ko'rib chiqishda yaqqol namoyon bo'ladi. So'nggi paytlarda boshlang'ich maktab o'quvchilarini ma'no bilan ta'minlash va ularning tushkunligini kamaytirish kontekstida yoki universitetning birinchi kurs talabalariga logoterapiyaga asoslangan yordam ko'rsatish kontekstida talabalarni qo'llab-quvvatlash uchun logoterapiya qo'llanilmoqda.

Terminal saratoni bilan og'rikan o'smirlarning hayot sifatini yaxshilash uchun logoterapiya ham qo'llaniladi. Logoterapiya jarohatlardan ham himoya qiladi.

Logoterapiya: Zamonaviy psixoterapiya tadqiqotlari shuni ko'rsatdiki, ma'noning etishmasligi odamni zerikishga moyil qiladi, bu logoterapiya hatto tez-tez zerikadiganlar uchun samarali aralashuv bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

So'nggi psixologik sharhlar hatto «logoterapiya kabi ma'noga yo'naltirilgan aralashuvlar inson holati uchun katta ahamiyatga ega va ruhiy salomatlik bo'yicha keng ko'lamli shikoyatlarga potentsial qo'llanilishi» haqida da'vo qilishgacha borgan.

Ma'naviyat insonni hayvonlardan ajratib turadigan narsadir. Ma'naviy –ilohiy o'lchovni rivojlantirish xususiyatlari gomeostatik jarayonlarga qarama-qarshidir, buning natijasida allaqachon erishilgan va faqat amalga oshirilishi kerak bo'lgan narsalar o'rtasida keskinlik yuzaga keladi - bu insonning qadriyatlarni o'zida mujassam etish istagini qo'llab-quvvatlaydigan va hayot mazmunini anglashdagi keskinlikdir. Franklning ta'kidlashicha, ruhiy salomatlik faqat inson va u amalga oshirishi kerak bo'lgan tashqi ma'no o'rtasida ma'lum bir keskinlik mavjud bo'lganda bo'lishi mumkin. Inson bo'lish, o'z mohiyatiga ko'ra, tashqaridan biror narsaga, o'zo'zidan mavjud bo'lgan odamdan farq qiladigan narsaga ochiq bo'lishni anglatadi. Bundan tashqari, inson erkin, mas'uliyatli va ma'naviy – ilohiy mavjudotdir. Va bu yerda ma'naviy sohaga ma'no, tanlash erkinligi, sezgi, ijodkorlik, ilhom, ideallar, vijdon, mas'uliyat, g'oyalar va hazil kiradi.

Ekzistensial psixologiya — bu psixologiyaning yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ma'lum bir inson hayotining o'ziga xosligidan kelib chiqadigan, umumiy sxemalarga tushirib bo'lmaydigan, ekzistensializm falsafasiga muvofiq paydo bo'lgan hisoblandi. Uning qo'llaniladigan bo'limi ekzistensial psixoterapiyadir. Ekzistensial psixologiya psixologiyada gumanistik yo'nalish sifatida tasniflanadi. Hozirgi vaqtda ekzistensial psixologiyaning quyidagi asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqilmoqda.

Lyudvig Binsvanger tomonidan ekzistensial tahlil.

Medard Boss va Elis Xolzhey- Kunts tomonidan Dasein tahlili (dasein analyze).

Viktor Frankl tomonidan ekzistensial tahlil (logoterapiya).

Alfrid Lenglet tomonidan ekzistensial tahlil.

Jeyms Bugenthal, Irvin Yalom, Rollo May tomonidan ekzistensial konsultatsiya.

Ekzistensial psixologiyaning kelib chiqishi va rivojlanish tarixi: R.May fikriga ko'ra ekzistensial psixologiya rivojlanishining birinchi bosqichini fenomenologiya deb hisoblash kerak. Ekzistensial psixologiyaning fenomenologik bosqichi vakillari

Yevgeniy Minkovski, Ervin Shtraus, V.E. fon Gebattel. Fenomenologik nuqtai nazaridan ekzistensial psixologiya shaxsni (mijozni) dastlabki tushunchalari va qadriyatlari doirasida ko'rib chiqishdan bosh tortishi bu ularning asosiy g'oyasidir.

Dunyoni tushunish: Ekzistensial psixologiya va umuman ekzistensializm uchun muhim tushuncha bu inson dunyosi tushunchasi bo'lib, u (dunyo), R. Meyning fikriga ko'ra, shaxs mavjud bo'lgan mazmunli bog'lanishlar tuzilishi va u mavjud bo'lgan dunyoqarashdir. Ekzistensial psixologiyada dunyo aynan inson dunyosi sifatida tushuniladi. Inson dunyosi, hayvonlar va o'simliklarning yopiq dunyosidan farqli o'laroq, o'zining ochiqligi bilan ajralib turadi. U L.Binsvangerning so'zlariga ko'ra, statik narsa emas, inson shunchaki moslashadi; aksincha, bu o'ziga xos dinamik model bo'lib, uning yordamida inson shakllanish va rejalashtirish jarayonida, o'zini o'zi anglaydi.

Franklning fikricha, logoterapiya uchta tushunchaga asoslanadi: iroda erkinligi,

Iroda mohiyati va hayotning mazmuni

Bu bilan nimani nazarda tutadi:

Iroda erkinligi. Logoterapiyaning ta'kidlashicha, inson faqat qisman shartlangan va qaror qabul qilish uchun asl erkinlikka va psixologik, biologik, ijtimoiy sharoitlarga nisbatan pozitsiyani egallash qobiliyatiga ega. Bu yerda erkinlik deganda inson o'z hayotini muayyan imkoniyatlar doirasida shakllantirishi mumkin bo'lgan makon sifatida tushunilishi kerak. Erkinlik ularning jismoniy va ruhiy jihatdan ustun bo'lgan ma'naviyat sohasidan keladi. Ma'naviy – ilohiy mavjudot sifatida insonlar nafaqat ogohlantirishlarga javob beradilar, balki ma'lum miqdorda mustaqillikka ega va shuning uchun o'z hayotini shakllantirish qobiliyatiga ega bo'ladilar.

Iroda mohiyati. Inson aniq maqsadlarga erishish uchun erkindir. Ma'noga intilish asosiy rag'batlantiruvchi kuchdir. Agar inson o'z hayot ma'nolarini anglash imkoniyatiga ega bo'lmasa, u bo'shliq va ma'nosizlik hissi bilan bezovtalanadi. Shuningdek, u depressiya, giyohvandlik, tajovuz, psixosomatik kasalliklar va nevroitik kasalliklar bilan yo'liqa boshlaydi. Logoterapiya yordamida odamlar o'z hayotida mazmunli maqsadlarga erishishga to'sqinlik qilayotgan omillarni tushunib, neytrallashtirish oladi. Logoterapiya odamlarda ma'no imkoniyatlarini idrok etish uchun sezgirlikni rivojlantiradi. Lekin uni maqsadlarni belgilash vositasi sifatida ishlatmaslik kerakligini tushunish kerak. Logoterapevt logoterapiya jarayonida faqat mijozning o'zi kashf etishi kerak bo'lgan ma'no imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga yordam beradigan hamroh sifatida ishlaydi.

Hayot mazmuni. Logoterapiyaning o'zagi - bu ma'noning ob'ektiv haqiqat ekanligi haqidagi g'oya. Logoterapiyada insonning vazifasi o'zini qirralarini ochish, shuningdek, barcha hodisalarning ma'nosi, uning erkinligi va mas'uliyatini anglash, shuningdek, tan olish va amalga oshirish orqali uning atrofida yaxshiroq dunyoni yaratishdir. Shuningdek, ob'ektiv xususiyatga ega bo'lgan ma'no potentsialining aniq holatlar va odamlarga taalluqli bo'lishi va shuning uchun doimiy o'zgarish jarayonida ekanligiga alohida e'tibor qaratish lozim. Shu asosda, logoterapiyaga murojaat qilgan odam, uning kundalik hayotiga maksimal darajada ma'no berishga yordam beradigan maksimal moslashuvchanlik va ochiqlikka intilishida bebaho yordam oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Viktor Frankl tomonidan ishlab chiqilgan logoterapiya hayotning ma'nosini topish va ustuvorliklarni belgilashda qiynalayotgan odamlarga psixoterapevtik yordam berishning juda samarali usuli hisoblanadi. Biroq, biz chin dildan umid qilamizki, bizning o'quvchilarimizning hech biri logoterapevtlarning yordamiga muhtoj bo'lmaydi.

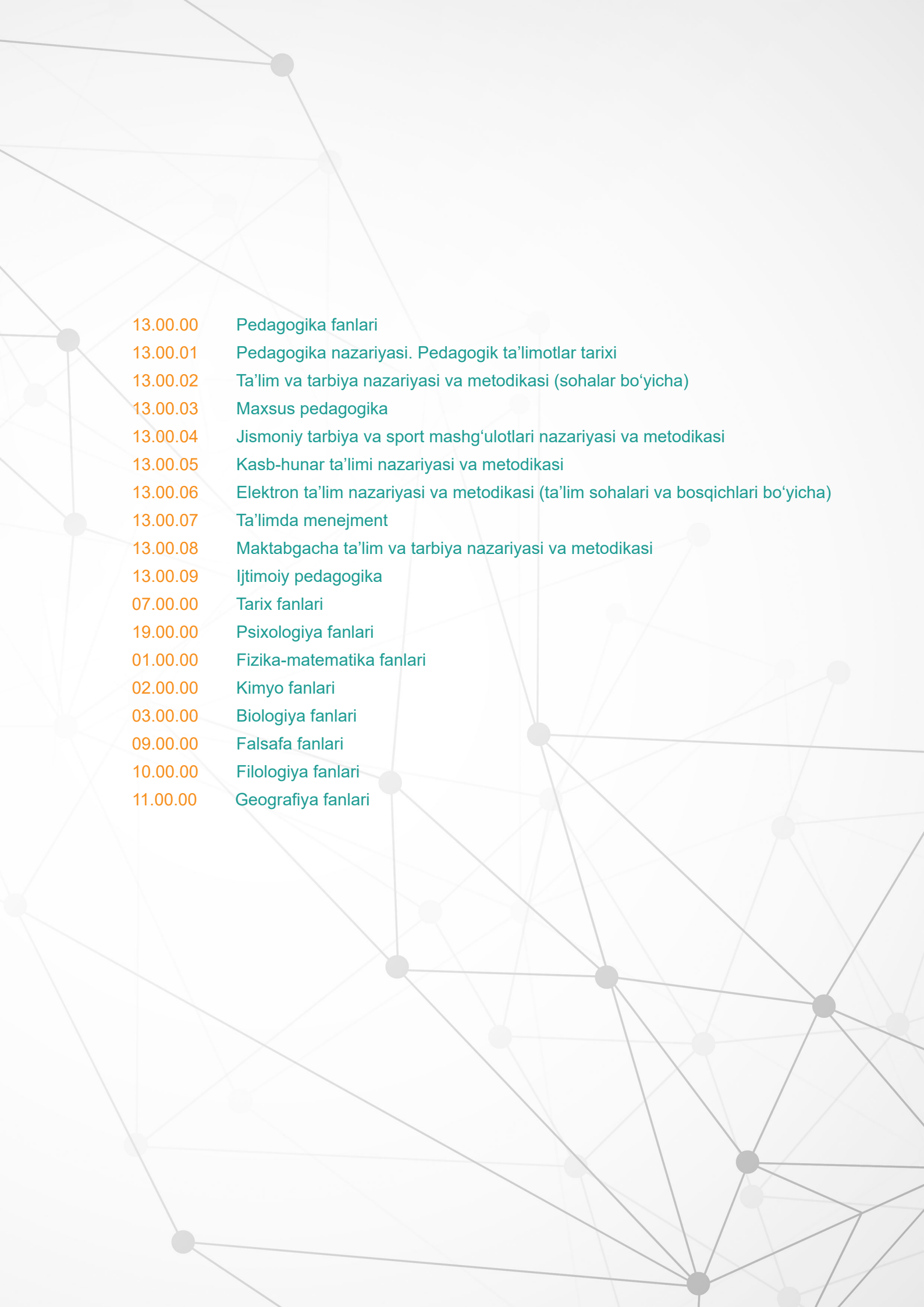

V. Franklning fikricha, insonning asosiy istagi - uning mavjudligining ma'nosini topish yoki tushunishdir. Agar buning iloji bo'lmasa, u holda odam umidsizlikni yoki ekzistensial vakuumni (bo'shliq, mavjudlikning ma'nosizligi) his qiladi. Mavjudlik ma'nosini topish jinsi, yoshi, aql-zakovati, xarakteri, muhiti, diniy va mafkuraviy e'tiqodidan qat'i nazar, har bir oddiy odam uchun mavjud.

Buni o'rgatib bo'lmaydi, chunki borliqning ma'nosi har doim individualdir va har bir kishi uni o'zi topishi yoki tushunishi kerak va har qanday hayotiy sharoitda o'z hayotini o'zi va boshqalar oldida tushunish uchun javobgarlikdan qochmasligi kerak. Nimaga? - bu savol sabablar haqida, aslida bizning borlig'imiz suyanadigan va bizni hayotda ushlab turadigan asliyatimiz haqida. Demak, ma'no masalasi hamisha "asosiy savol"ni ham nazarda tutadi. Faoliyat ma'nosi haqida so'rash «asosiy» hisoblangan, asliyatini izlash demakdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Frankl, V. E. *Man's Search for Meaning*. — Boston: Beacon Press, 2006. — 165 p.
2. Frankl, V. E. *The Doctor and the Soul: From Psychotherapy to Logotherapy*. — New York: Vintage Books, 1986. — 318 p.
3. Batthyany, A. *Logotherapy and Existential Analysis: Proceedings of the Viktor Frankl Institute Vienna, Vol. 1*. — Cham: Springer, 2016. — 300 p.
4. Schulenberg, S. E., Schnetzer, L. W., & Buchanan, E. M. *The Purpose in Life Test—Short Form: Development and psychometric support*. — *Journal of Happiness Studies*, 2011, Vol. 12(5), pp. 861–876.
5. Lukas, E. *Meaningful Living: A Logotherapeutic Guide to Health*. — Toronto: University of Toronto Press, 2019. — 210 p.
6. Schulenberg, S. E., & Hutzell, R. R. *Logotherapy for Clinical Practice: Meaning-Centered Psychotherapy*. — New York: Springer Publishing, 2008. — 250 p.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalar va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.